

Aanpassing Medicatie tijdens ramadan DM Type 1

Hoewel mensen met diabetes type 1 niet verplicht zijn te vasten tijdens ramadan, willen velen toch meedoen. Een aantal recente studies heeft aangetoond dat door gebruik van technologie als CGM/FGM de risico's op ontregeling afnemen en veilig vasten mogelijk is.^(1,2,3) In Nederland wordt FGM voor alle mensen met een 4dd insulineschema of pomp vergoed.

De volgende adviezen zijn overgenomen uit: Diabetes en Ramadan Practical Guidelines 2021 van de International Diabetes Federation (IDF) en Diabetes & Ramadan International Alliance (DaR).
De cursief gedrukte tekst is toegevoegd voor de Nederlandse situatie.

TABEL: AANBEVELINGEN VOOR AANPASSINGEN VAN DE INSULINEDOSIS OP BASIS VAN HET TYPE REGIME

Type insuline	Aanpassing voor vasten tijdens ramadan	Controlemethoden tijdens ramadan
CSII / Insulinepomp	Aanpassing van de basale snelheid 1. 20-40% afname in de laatste 3-4 uur vasten 2. 10-30% toename in de eerste paar uur na iftar Bolus doses 3. Dezelfde principes als voor ramadan: <i>Check of duidelijk is dat geen maaltijd geen bolus betekent</i>	<i>CGM of FGM</i>
MDI (basale bolus) met analoge insuline	Basale insuline 1. 30-40% verlaging van de dosis en toe te dienen bij iftar. Snelle analoge insuline 2. Dosis bij suhoor te verlagen met 30-50% <i>Check: wordt ontbeten?</i> <i>Is duidelijk dat geen ontbijt geen bolus betekent?</i> 3. Dosis voor de lunch overslaan 4. De dosis rond iftar moet worden aangepast op basis van koolhydraatintake en glucosewaarde 2 uur na iftar	7-punts glucose dagcurve waarvan/waarbij 2 gespreide metingen gedurende de dag <i>CGM of FGM</i>
MDI (basale bolus) met conventionele insuline	NPH insuline 1. De gebruikelijke pre-ramadan ochtenddosering bij het avondeten spuiten 2. 50% van de pre-ramadan dosis bij suhoor spuiten <i>Check: wordt ontbeten?</i> <i>Is duidelijk dat geen ontbijt geen bolus betekent?</i> Reguliere insuline 3. Dosis bij het avondeten blijft ongewijzigd <i>Aanpassen obv glucose 2 uur na iftar is soms nodig ivm KH+++ maaltijden</i> 4. Suhoor-dosis tot 50% van de pre-ramadan avonddosering <i>Check: wordt ontbeten?</i> <i>Is duidelijk dat geen ontbijt geen bolus betekent?</i> 5. Middagdosis overslaan	7-punts dagcurve waarvan/waarbij 2 gespreide metingen gedurende de dag <i>CGM of FGM</i>

- Dit schema is een richtlijn. Kijk bij elke patiënt of dit past. Sommige mensen hebben een relatief hoge basaalstand tov de bolus. Waarschijnlijk moet deze aangepast. Als een patiënt niet reikt met een KH/insuline-ratio is overleg met een diëtist van belang.
- De bolus-dosis moet aangepast worden aan het aantal KH van de respectieve maaltijden. Dus bij overslaan van een maaltijd moet er **geen** bolus worden gegeven.
- Als een patiënt tijdens ramadan van pomp naar 4dd insuline over wil, kan dit alleen veilig als hij/zij dit al gewend is of al enige tijd voor de ramadan hiermee start.
- Vasten wordt afgeraden bij nieuwe of matig/ernstige complicaties.
- Vasten wordt afgeraden wanneer zich bij eerdere periodes van vasten problemen/ernstige ontregelingen hebben voorgedaan.
- Vasten wordt afgeraden bij hypo-unawareness, zeker met controles via capp. metingen.
- Bij de 7 puntscurve kan gedacht worden aan: vlak voor de iftar, 2 uur na iftar, vlak voor suhoor en bij het opstaan en 2x gedurende de dag (bv. rond 13:00 en nogmaals tussen 17:00-20:00).

Referenties

1. Kaplan, W., et al., Comparison of continuous glucose monitoring in adolescents with type 1 diabetes: Ramadan versus non-Ramadan. Diabetes Res Clin Pract. 2017. 134: p. 178-182.
2. Loh, H.H., et al., Safety of Ramadan fasting in young patients with type 1 diabetes: A systematic review and meta-analysis. J Diabetes Investig. 2019. 10(6): p. 1490-1501.
3. Elbarbary, N.S., Effectiveness of the low-glucose suspend feature of insulin pump during fasting during Ramadan in type 1 diabetes mellitus. Diabetes Metab Res Rev. 2016. 32(6): p. 623-33.